

Motion till riksdagen 2005/06: MJ346

av **Barbro Feltzing (mp)**

Hormoner och hormonliknande ämnen i naturen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att substitutionsprincipen skall användas för att snarast ersätta nonylfenol.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regler vid tillverkning av ett nytt kemiskt ämne.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekologiska aspekter på läkemedel.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera forskning om sambandet mellan hormoner i naturen och en ökande trend av symfysiolyt hos unga kvinnor.

Inledning

Mycket har skett sedan jag först motionerade om hormonliknande ämnen i naturen. Kemikalieinspektionen har redovisat lägesbeskrivning avseende avvecklingsarbetet med bl.a. nonylfenoletoxilater. Skarpare åtgärder bör dock kunna föreslås p.g.a. de allvarliga konsekvenser vidare spridning av ämnena i naturen har för vår framtida reproduktionsförmåga, och därför läggs denna motion åter. Unga kvinnor drabbas alltmer frekvent av s.k. foglossning eller symfysiolyt vid graviditet, och ny forskning visar på att en av orsakerna kan vara de ökande utsläppen av hormoner i naturen. En forskning för att verkligen klarlägga ett eventellt samband och därmed få en orsaksförklaring skulle bli en grund till att dessa unga kvinnor skulle kunna få en adekvat behandling av sitt sjukdomstillstånd.

Fel! Okänt namn på

Nonylfenol i vår omvärld

Sedan 40 år tillbaka har ämnet nonylfenol ingått i tvättmedel och plaster. Under lång tid har man känt till, att nonylfenol är ett bioackumulerande miljögift. Det är dödligt giftigt i större koncentrationer och vid lägre hämmar det bl.a. tillväxten hos växter.

På grund av giftighet mäts halterna av nonylfenol i avloppsvatten och slam. Efter kampanjer har värdena i avloppsvatten sjunkit något, men produktion där nonylfenol ingår har inte minskat nämnvärt, så därför släpps det fortfarande ut i avloppssystemen.

Den stora faran ligger ju i att ämnets verkan som miljögift är känd och att det ändå inte har blivit förbjudet. Nonylfenol finns ju inte bara i avloppsvatten, utan det återfinns i hela vattensystemet, i sjöar och i dricksvatten. Det visar sig nu att nonylfenol har samma verkan, som det kvinnliga könshormonet östrogen. Undersökningar har påvisat att mannens spermier har gått ner till 50 procents reproduktion.

Utsläppen påverkar reproduktionen

I flera länder, bl.a. på den amerikanska kontinenten, föds det pojkar med missbildade könsorgan. Inom djurvärlden har bl.a. krokodiler och olika fiskarter drabbats. Man har fastställt att denna östrogena effekt är orsakad av nonylfenol. Det antogs tidigare, när missbildningarna uppstod, att det var produktionen och användningen av p-piller, som orsakade dessa effekter. Men verkningarna var så omfattande, att man förstod att fler ämnen måste bidra till utsläppen. Det finns också fler ämnen än nonylfenol med liknande verkningar, bl.a. DDE som är en nedbrytningsprodukt av DDT.

Nonylfenol har östrogena verkningar vid en halt av 50 mikrogram/kg vatten. Den s.k. substitutionsprincipen (utbytesregeln) kan här användas för att snarast ta bort nonylfenol ur produktionen, och den bör då bli juridiskt bindande.

Försiktighet och framförhållning

Försiktighet och en framförhållning bör gälla vid framtagning av nya kemiska ämnen. Ett kemiskt ämne har många gånger visat sig ha långt fler biverkningar än vad man från början har insett. En bra regel vore då, att ett kemiskt ämne inte skulle få tillverkas, om det inte var nödvändigt för samhället och endast om tillverkaren kunde bevisa, att det var ofarligt. Nu måste istället samhället bevisa dess skadlighet, för ingen människa kan förutsäga ett ämnes alla verkningar.

Hormoner i p-piller skadar fiskreproduktion

Omfattande undersökningar gjorda i svenska reningsverk har studerat effekterna av utsläppen av syntetiska hormoner från p-piller. Undersökningarna i Göteborgsområdet är gjorda av zoofysiologiska institutionen vid Göteborgs universitet i samarbete med Umeå universitet och Institutet för tillämpad miljöforskning i Stockholm.

Det visar sig att resterna från p-piller, som kvinnor utsöndrar via urin och avföring inte bryts ner i ett vanligt reningsverk. De syntetiska hormonerna släpps igenom reningsprocessen och vidare ut i naturen.

Vid försök, där fiskar fick simma i vattnet från reningsverken, visade på kraftiga effekter. Unga hanar började snabbt producera ämnen, som normalt annars endast finns hos köns mogna honor. Hormonerna kan därför på sikt göra fiskhanarna sterila och därmed kan de inte reproducera sig.

Det syntetiska östrogenet ethinyloestradiol är den aktiva substansen i många p-piller. I ett reningsverk hittades 45 gånger så höga koncentrationer, som man har funnit ger påverkan på fiskar. Andra östrogenliknande substanser och vanligt östrogen hittades också i vattnet. Ethinyloestradiol är framtaget för att brytas ner långsamt i kroppen. Detta syntetiska hormon kan ackumuleras i fisk. Vid undersökningen visade det sig att fiskarna efter fyra veckor hade halter i sina gallblåsor, som låg en miljon gånger över vad som fanns i det omgivande vattnet.

Vattenlevande ryggradsdjur kan påverkas

I Storbritannien har undersökningar genomförts som visar på liknande resultat från reningsverk. Tvåkönade fiskar har hittats.

I förlängningen ligger också möjligheten att andra vattenlevande ryggradsdjur kan påverkas av hormonutsläpp. Återverkningar på djurens tillväxt och förmåga att reproducera sig kan uppstå, när den känsliga hormonbalansen störs.

Det har visat sig att långvariga utsläpp av kemikalier och läkemedel ger stora effekter på miljön. En framförhållning av vilka skador, som kan uppstå och att utnyttja försiktighetsprincipen måste utgöra en förutsättning, vid alla introduktioner av nya ämnen. Vid tillverkning av läkemedel bör hänsyn tas till ekologiska aspekter, som kan bli resultatet vid användning.

Stockholm den 2 oktober 2005

Barbro Feltzing (mp)